

Møte for lukkede dører
mandag den 27. februar 1950 kl. 10.

President: Johan Wiik.

Dagsorden:

Redegjørelse av Industriministeren, statsråd Evensen, om de førte forhandlinger og den foreliggende rapport om krafteksport til Danmark.

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører - og anser det som bifalt.

Videre foreslår presidenten at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet. Likeså foreslår presidenten at sjefredaktørene for Oslo-pressen og, etter anmodning fra Industridepartementet, følgende tjenestemenn fra departementet og Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet: statssekretær Drogseth, ekspedisjonssjef Mellum, byråsjef Ouren, konsulent Nordberg, generaldirektør Vogt og bygningssjef Broch Due - gis adgang til møtet. Det anses som bifalt.

Statsråd Evensen overbragte følgende kgl. prp.:
Om hjemkjøp av aksjer i Norsk Hydro-Elektrisk
Kvælstoffaktieselskab.

Presidenten: Presidenten foreslår proposisjonen oversendt skog-, vassdrag- og industrikomiteen.

Hambro: Er det ikke naturlig at denne sak blir sendt finanskomiteen? Det er jo et rent finansielt spørsmål om hjemkjøp, det er ikke et industrispørsmål, og finanskomiteen har tidligere behandlet slike saker.

Ivar Norevik: Det svarar ikkje heilt, for vi hadde ei liknande sak i fjor, og det var industrinemnda som hadde ho den gongen.

Hambro: Det var ikke noen reglementsmissig industrikomite i fjor. Det var laget en spesialkomite som var sammensatt av medlemmer av finanskomiteen og andre komiteer.

Presidenten: Presidenten ser det jo slik at all den tid vi nå har en industrikomite, var det vel rimelig at saken ble behandlet der. Men det kan være et spørsmål om det kunne være en forsterkning fra finanskomiteen.

Knut Strand: Eg finn det naturleg at denne saka blir handsama av skog-, vassdrag- og industrinemnda. Men eg synest at det vil vera heldig om nemnda då vart forsterka med medlemer frå finansnemnda.

Presidenten: Presidenten kan være enig i det og vil foreslå at saken oversendes skog-, vassdrag- og industrikomiteen, forsterket med 2 medlemmer av finanskomiteen, oppnevnt av denne.

Hambro: Jeg skal ikke motsette meg presidentens forslag. Men jeg vil understreke at denne sak har intet med skog og vassdrag og industri å gjøre, det er et rent finansielt spørsmål.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Presidentskapet har drøftet spørsmålet om fullmakt for Sjøgrensekommisjonen av 1949 til å benytte stortingsdokumenter, hemmelige og delvis hemmelige, og presidentskapet er enig om å foreslå følgende:

«Stortinget samtykker i at der under prosedyren i den internasjonale domstol i Haag etter konferanse med Utenriksdepartementet gis de norske advokater adgang til å nytte stortingsdokumenter og stortingsmeldinger som er holdt hemmelig eller delvis hemmelig.»

V o t e r i n g :

Presidentskapets forslag ble enstemmig bifalt.

D a g s o r d e n e n :

Redegjørelse av Industriministeren, statsråd Evensen, om de førte forhandlinger og den foreliggende rapport om krafteksport til Danmark.

Statsråd Evensen: Krafteksport fra Norge til Danmark er en gammel tanke. Når spørsmålet er reist nå og har så stor aktualitet, så må dette sees i nær sammenheng med de bestrebelser som gjøres blant de samarbeidende stater innenfor Marshall-organisasjonen, og kanskje i ennå sterkere grad i Norden, for et nærmere økonomisk samarbeid, hvor en søker å tilrettelegge en viss fordeling av investeringsoppgavene, bedre utnyttelse av ressursene for derved å skape en bedre balanse i landenes indre og ytre økonomi.

Den foreliggende rapport med plan om kraftlevering til Danmark har sitt direkte utspring i forhandlingene om det økonomiske samarbeid i Norden.

Ved et møte mellom Danmarks, Norges og Sveriges handels- og industriministre i Stockholm august 1948 om nordisk økonomisk samarbeid, ble det fra dansk side oppfordret til å

ta opp til drøfting spørsmålet om mulig kraftlevering fra Norge over Sverige til Danmark. Ved senere konferanser ble det foreslått for de 3 lands regjeringer at hver skulle utpeke 2 representanter til en felleskomite, som skulle undersøke mulighetene for kraftleveranse. Når nødvendig undersøkelse var gjort, skulle komiteen avgi rapport om resultatet av sitt arbeid sammen med eventuelle forslag til de respektive lands regjeringer. Komiteen ble oppnevnt desember 1948, og avsluttet sitt arbeid desember 1949. Dette spesialutvalg for kraftlevering arbeidet i samforståelse med det fellesutvalg for nordisk-økonomisk samarbeid som ble oppnevnt etter initiativ av utenriksministrene i møte vinteren 1948 i Oslo.

Den mulighet for kraftlevering som fra først av ble tatt opp, var det såkalte «Flomkraftprosjekt». Det gikk i korthet ut på å installere 3 nye maskiner i Solbergfoss og utnytte flomvannet i Glomma, hvorved en kunne levere mellom 35 og 40 tusen kW i en periode på fra 6-8 måneder i sommerhalvåret. Det var forutsetningen å bygge en overføringslinje fra Solbergfoss til Jørsefors i Sverige og derfra bringe kraften over til svenske nett fram til Øresund. Dette var et prosjekt som ikke krevet særlig store kapitalutlegg, og kunne gjennomføres på relativt kort tid.

Ved forhandlingene om dette prosjekt ble det fra dansk side erklært at en levering som var begrenset til sommerhalvåret, var uten særlig interesse for Danmark, idet de måtte foreta de samme nyinstallasjoner i gamle kraftverk og reising av nye for å sikre kraftproduksjon i vinterhalvåret. Det viste seg også ved nærmere undersøkelser at transittering gjennom Sverige støtte på store vanskeligheter ved at det svenske nett var så belastet fra før at den nye toppbelastning av den norske kraften ville medføre et meget stort energitap.

Våren 1949 ble det fra svensk side gjort en henvendelse om at Sverige kunne være interessert i leveranse av sommerkraft, da Sverige hadde en viss kraftmangel i Sør-Sverige. De tilbød å bygge ledningen selv i 1949 og skaffe alle materialer. Fra norsk side ble det til dette tilbud erklært, at en fant ikke å kunne gå inn på forhandlinger om dette arransjement før det forelå klar beskjed fra dansk side om at de ikke var interessert i den omhandlede kraftytelse.

Imidlertid var det av E.C.A. i Paris avsatt et betydelig beløp for investering i interstatlige prosjekter, og det var meget stor interesse for E.C.A. for konkrete forslag som kunne realiseres innenfor en rimelig tid. Man anså at dette kunne være av stor betydning når spørsmålet om fortsatt Marshallhjelp skulle forelegges kongressen.

Parallelt med kraftforhandlingene pågikk arbeide innenfor den nordiske komite for økonomisk samarbeid. I denne komite var det særlig fra dansk side, og støttet av Sverige, lagt meget sterk vekt på at man kunne legge fram et forslag, hvor de 3 nordiske land i prinsippet ga sin tilslutning til en tollunion, selv om man var på det rene med at en tollunion

først kunne settes ut i livet på et senere tidspunkt. Spørsmålet om dannelse av tollunioner er som kjent medtatt som en viktig oppgave i overenskomsten om europeisk-økonomisk samarbeid. Det er ingen tvil om at E.C.A. også er meget interessert i dette spørsmål, og i en liberalisering av handelen i sin alminnelighet. Fra norsk side har det under forhandlingene vært en nokså stor reservasjon mot en tollunion på det nåværende tidspunkt, idet man har vist til at særlig norsk industri på grunn av krigen er handicappet i forhold til industrien i andre land, særlig i Sverige, og derfor vil være ute av stand til å konkurrere på enkelte områder. Man har ment at den kapital som skulle til for å rette opp dette forhold, for at Norge nå kunne gå med i en tollunion, er så stor at den ikke vil kunne skaffes. Vi har ment at det ville være lettere å skaffe kapital til gode prosjekter som tjente felles interesser. Fra norsk side er det derfor ved forskjellige anledninger fremholdt, at det ville bety mer for skandinavisk økonomi om man kunne finne fram til former for en industriell arbeidsfordeling, og også når det gjelder investeringsoppgavene. I visse fall kunne man kanskje ta opp i fellesskap større industrioppgaver som det enkelte land hadde vanskelig for å klare alene, særlig nye produksjoner som kunne regne med et skandinavisk hjemmemarked, og som derved skulle stå sterkere i en internasjonal konkurranse. En har særlig framholdt de muligheter utnyttelsen av billig vannkraft i Norge ville ha for kraftkrevende vareproduksjon. Men en har også erklært seg villig til å drøfte de områder i industriproduksjonen som skulle ligge bedre til rette for Sverige og Danmark. Disse tanker har fått liten tilslutning fra dansk og svensk hold.

På et nytt møte av handels- og industriministre i Stockholm 21. og 22. oktober 1949, hvor man behandlet en foreløpig rapport fra komiteen for nordisk økonomisk samarbeid om tollunionsspørsmålet, kom der ulike syn på de forannevnte spørsmål nokså sterkt fram. Samtidig ble også spørsmålet om kraftlevering på nytt drøftet.

Det ble nå fra norsk side erklært at vi var villige til å overveie og undersøke mulighetene for en leveranse av årskraft til Danmark på ca. 40 000 kW og i tillegg til dette tilfeldig kraft i den utstrekning denne kunne være disponibel. Det ble da klart presisert at en slik årsleveranse forutsatte at alle installasjoner måtte komme i tillegg til det kraftutbyggningsprogram vi nå fulgte, og ikke forskyve eller forsinke dette. Kapital, maskiner, materiell og kvalifisert arbeidskraft måtte i alt vesentlig komme utenfra. Under disse forutsetninger var vi villige til å undersøke mulighetene for en kraftlevering, og kunne vilkårene oppfylles, var vi villige til å legge forslaget frem for de bestemmende myndigheter i Norge.

På dette grunnlag ble arbeidet i Kraftutvalget fortsatt, og resultatet foreligger i komiteens rapport av 18. desember 1949. Komiteen anbefaler planen overfor Regjeringen til å søkes gjennomført, så fremt de forskjellige forutsetninger

kan oppfylles. Den viktigste forutsetning fra de norske forhandlere er at planen kan gjennomføres uten belastning på vår realøkonomi og uten å forskyve vår egen kraftutbygging. Hele komiteen er samstemt om at forutsetningen må være at nødvendig Marshall-hjelp kan stilles til disposisjon for å dekke nødvendige valutautlegg. Dessuten er gjennomføringen også betinget av at man kan oppnå enighet om nødvendige kontrakter og avtaler med de kommunale myndigheter og andre institusjoner som berøres av planen i Norge.

Den plan for kraftoverføring som rapporten omhandler, forutsetter følgende ny-installasjoner i norske kraftverk: 2 maskiner i Aura, 1 maskin i Nore og 3 maskiner i Solbergfoss, samlet ny-installasjon 122 000 kW. Videre forutsettes ny overføringslinje fra Sunndalsøra til Vinstra, bygging av en ringledning for å knytte sammen transformatorstasjonene Smestad, Sogn og Ullern, ny overføringsledning fra Ulven gjennom Østfold til riksgrensen og videre på ny ledning gjennom Syd-Sverige frem til Helsingborg. Kraften føres ved sjøkabel gjennom Øresund og derfra frem til København.

Prosjektet er anslått til samlet å koste 166 millioner n. kr. hvorav 62 pst. eller ca. 103 millioner kroner faller innenfor norsk område, 30 pst. eller 36,5 millioner sv. kroner innenfor Sverige og 8 pst., 12 millioner d. kroner innenfor Danmark. Anleggene er anslått til å kreve en samlet import i hard valuta på omkring 9 millioner dollar, hvorav det i Norge regnes å medgå 44,5 millioner kroner i hard valuta + i svensk valuta for anlegget Ulven-riksgrensen 6,5 millioner. Tilsammen regnes å medgå vel 51 millioner kroner i fremmed valuta i Norge.

Til de forskjellige norske anlegg regnes å ville medgå til Aura 25 millioner, til ledningen Sunndalsøra-Vinstra 21 millioner, til Nore 6,5 millioner, til Solbergfoss 18,5 millioner, til ringledningen ved Oslo 13 millioner, til renter i anleggstiden og anbringelse av danske arbeidere 5 millioner kroner, tilsammen 89 millioner kroner. Hertil kommer ledningen Ulven-riksgrensen 14 millioner kroner. Dette anlegg forutsettes utført under svensk teknisk ledelse og alt utstyr påregnes skaffet fra Sverige.

For den del av anleggets kostende i Norge som ikke dekkes av Marshall-hjelpen, forutsettes at Danmark yter Norge et 3 pst. lån, løpende i 25 år, svarende til den tid kontrakten forutsettes å vare. Holder man seg til anslagene, skulle det danske lån bli på omkring 52 millioner kroner.

Leveransen forutsettes «år om annet» å bli 240 millioner kWh årskraft à 2,5 øre pr. kWh og 360 millioner kWh tilfeldig kraft à 2 øre pr. kWh, dette gir en middelpris av 2,2 øre pr. kWh målt i Oslo.

Komiteen forutsetter at såfremt avgjørelse kan tas i begynnelsen av 1950, skulle en kunne begynne å levere kraft sommeren 1953 og øke til full ytelse omkring nyttår 1954/55.

Utkast til kontrakt om levering bruker uttrykket «år om annet», d.v.s. at det dreier seg om en gjennomsnittsyttelse av

600 millioner kWh i gjennomsnitt over et antall år. Utkastet til kontrakt har en bestemmelse hvor det heter:

«Hvis det på grunn av vannmangel i tørre år må gjennomføres rasjonering av elektrisk energi innen det tilsluttede samkjøringsområde i Norge, er imidlertid selgeren berettiget til å redusere energileveransen i rasjonerings-perioden. Kjøperen kan da bare kreve effekten 40 000 kW til dekning av kortvarige belastningstopper i Danmark med månedlig energiforbruk på omlag 6 mill. kWh.»

Dette betyr at Norge har rett til om det kniper, å redusere kraftleveransen i vintertiden ned til 25 %. Under slike forhold vil Danmark nok få dekket endel av sin maksimalbelastning, men de må kjøre sine egne verk jevnt belastet og sparer lite kull. Fra dansk syn vil dette i vesentlig grad redusere fordelene ved leveransen. Dette er sterkt fremholdt av de danske forhandlere.

Det samme kan sies om følgende: Kontraktutkastet inneholder meget omfattende force majeure-bestemmelser som går noe videre enn vanlige kontrakt-bestemmelser på dette område. Det er også under dette punkt inntatt bestemmelser om at

«Selgeren er berettiget til å avbryte leveransen helt eller delvis hvis en større enhet, innen de kraftverker eller anlegg som er tilknyttet det samkjøringsnett som ledningen fra Ulven til grensen mot Sverige kan få sin kraft fra, blir satt ut av drift ved en sådan begivenhet som er nevnt foran i første ledd.»

I praksis vil dette bety at om et kraftverk innenfor samkjøringsområdet av en eller annen grunn som nevnt i paragrafen, blir satt ut av drift selv om det ikke har noe med kraftleveransen til Danmark å gjøre, så har Norge rett til helt eller delvis å avbryte leveransen inntil skaden er utbedret. Vi vil altså kunne bruke de maskiner som blir installert for å levere kraft til Danmark, som reserver for andre anlegg og egne behov. Det må innrømmes at sett ut fra danske interesser innebærer også denne bestemmelse muligheten for et avbrudd i den kontinuerlige leveranse.

De norske forhandlere har imidlertid bestemt fastholdt disse bestemmelser.

Jeg bemerker at det ennå ikke er i orden med de kontrakter og avtaler som prosjektet nødvendiggjør ved siden av den hovedkontrakt som i tilfelle må inngås mellom den norske og danske stat. De viktigste av disse kontraktavtaler er:

med Vinstra kraftselskap om overføring av Aurakraften på ledningen Vinstra-Ulven,

med Oslo kommune om utvidelse av og kraftlevering fra Solbergfossen,

med Samkjøringen for Østlandet om levering av tilfeldig kraft,

med Vinstra kraftselskap om eventuell interimsl levering av kraft,

med Vattenfallsstyrelsen i Sverige om byggingen av kraftledningen Ulven-riksgrensen ved svensk bistand, eventuelt om dannelse av et interessentskap for bygging av ringledning mellom transformatorstasjonene Smestad, Sogn og Ulven,

eventuelt med Hafslundkonsernet om samarbeid ved bygging av transformatoranlegg m.v. i Østfold.

Om en regner med en ytelse på 600 mill. kWh årlig og den før nevnte middelpriis, skulle det gi en brutto valutainntekt på 13,2 mill. kroner. Regnes renter og avdrag m.v. av et lån på 50 mill. kroner, blir det tilsammen 3,2 mill. kroner, og dette skulle gi en netto valutainntekt på ca. 10 mill. kroner. Blir det danske lånet f.eks. 60 millioner, blir netto valutainntekten ca. 9 ½ mill. kroner, o.s.v. Til sammenligning nevner jeg at vår eksport av jernmalm i 1949 på 200 000 tonn ga oss en brutto valutainntekt på 7 mill. kroner.

For å danne seg en mening om verkenes inntekt må en ta en skjønnsmessig vurdering av hvilken andel denne kraftlevering skal betale for gamle investeringer, for counterpart funds, for Marshall-hjelp m.v., men regner vi f.eks. 8 % av en samlet anleggssum på 103 mill. kroner, så skulle det gi de norske verker en nettoinntekt på 5 mill. kroner årlig.

I kontraktens bestemmelse om betaling er det tatt inn en bestemmelse om en helautomatisk regulering av kraftprisen på grunnlag av den norske engros-prisindeks, basistall 15/12 1949, og videre: Variasjoner som skyldes endringer i prissubsidier etter 15/12 1949 kan dog ikke tas med i beregningen, d.v.s. at man senere må regne med en «renset» indeks. Teoretisk åpner denne bestemmelse muligheten for at kraftprisen kan bli lavere enn de nevnte 2 og 2 ½ øre. Det er kanskje liten sannsynlighet for at den norske engrosprisindeks vil falle, særlig sett over et lengere tidsrom, men den teoretiske mulighet er altså til stede, og fra norsk side er det klart sagt fra at dette kan vi ikke akseptere. Vi kan ikke godta en pris lavere enn henholdsvis 2 og 2 ½ øre pr. kWh. Denne pris skal jo sikre betaling for avdrag på lån og renter. Dette er en fast faktor, og derfor må også denne minstepris på kraften være sikret. Videre er det fremholdt at det er meget vanskelig å få helt klart fram i hvor stor utstrekning prissubsidiene virker på engros-prisindeksen. Det kan derfor bli strid om dette spørsmål hvis det senere skjer endringer i den norske subsidiepolitikk. Det er derfor krevd at Danmark må akseptere engros-prisindeksen slik den foreligger offisielt, uten hensyntagen til prissubsidiene. Jeg antar at det blir meget vanskelig å få Danmark til å akseptere denne formulering. Under forhandlingene ble det fra dansk hold foreslått at prisen skulle reguleres etter en bestemt kull-indeks. Dette er bestemt avvist av de norske forhandlere. Det er fastholdt at enhver reguleringsfaktor må ha sin basis i den norske prisindeks eller norsk økonomi.

Under de siste forhandlinger har danske representanter erklært seg villige til å akseptere at det skal være en «bunn» i prisen, men da må en også ha et «loft», d.v.s. at prisen ikke kan gå over et bestemt nivå. Fra norsk side er fremholdt at såfremt man får en sterk prisstigning på varer og materialer, så vil dette influere meget sterkt på kostnadene for bygging av nye kraftverk i Norge. Det er anført at for å sikre denne leveranse i løpet av en rimelig tid har man gått til installasjoner av maskiner i anlegg hvor man kunne nyte godt av tidligere billige investeringer, og vi må sikre oss muligheten for å kunne finansiere nye, dyrere anlegg til erstatning for dem som nå nyttes.

Denne oppfatning har de danske representanter ikke kunnet tilegne seg, og de har sterkt fremholdt at når de er villige til å ta en «bunn», så må de også ha en grense oppad, og de anfører her at de regner med synkende kullpriser, og at derfor den norske kraften kan bli dyrere i forhold til egen kraft produsert med kull. En må altså konstatere at det ikke er enighet om dette meget avgjørende punkt i kontrakten. En bør dog kunne finne varianter i reguleringsbestemmelsene som kan tilfredsstille begge parter.

I rapporten foreslås at det skal oppnevnes en fast kommisjon for skandinavisk kraftsamarbeid. Denne skal ha til oppgave å følge og fremme kraftsamarbeidet, påse at leverings- og transiteringskontraktene følges, drøfte tekniske og andre spørsmål i forbindelse med den eventuelle kraftleveranse.

I samband med denne kraftplanen reises ganske naturlig spørsmålet om hvor store er våre vannkraftressurser? Etter de målinger og beregninger som ble foretatt omkring 1920, ble den samlede nyttbare kraft anslått til å kunne gi ca. 80 milliarder kWh. Presumptivt sakkyndige anslår nå den nyttbare kraften til lavt regnet omkring 100 milliarder kWh. De støtter seg her bl.a. på bedre utnyttelse av reguleringsmulighetene, større maskineffekt o.s.v. Og ser vi på kraftverk som nå bygges ut, så viser anslagene vesentlig større ytelse enn opprinnelig beregnet, f.eks. Aura 20 %, Røssåga 20 %, Lyse fra 38-45 % økning i forhold til 1920 o.s.v. Vi bygger ut vannfall i dag som delvis ikke var med i oversikten fra 1920 i det hele tatt. På den annen side må en ta i betraktning vannfall som var med i beregningen og som man nå av forskjellige grunner kanskje ikke kommer til å bygge ut, dels fordi de kan bli for dyre eller fordi reguleringen medfører så store skader, eller fordi et reguleringsområde eller vannfall bør fredes, - om en kan bruke det uttrykket. Østlandet har ikke særlig store billige vannkraftressurser igjen. Det totale anslag for Østlandet etter den gamle beregning var ca. 23 milliarder kWh nyttbar kraft for Østlandsområdet. Elektrifiseringsnemnda anslo behovet til 16 milliarder kWh.

Hvilket behov kan vi regne med? Den totale kraftproduksjon i 1949 var ca. 15 1/2 milliarder kWh, om en tar med kraftverk under 1000 kW. Elektrifiseringsnemnda

regnet med et behov ved overgang til elektrisk oppvarming, vesentlig økning til jordbruk, industri, samferdsel o.s.v. på omkring 29 milliarder kWh., og at vi skulle dekke dette behov omkring 1970, hvis vi klarte å opprettholde det tempo i utbyggingen som vi har hatt etter krigen. Om vi dobler nemndas tall til den alminnelige industris behov, iberegnet overgang til elektrisk varme, og femdobler bruken i elektrokjemisk og elektrometallurgisk industri, så får vi et forbrukstall på omkring 50 milliarder kWh. årlig. Har vi noen mulighet for i overskuelig fremtid å kunne bygge ut dette som er over 3 ganger så meget som den produksjon vi har i dag, og som er et resultat av 50-60 års utbygging? En kan også reise det spørsmål: Kan en regne med en befolkning så stor at vi kan skaffe nødvendig arbeidskraft til en slik industri?

Alle er sikkert enige i at i den mon vi kan bygge ut kraftkrevende industri i landet og bruke våre vannkraftressurser til den, så er det den beste form for eksport, og kraften blir billigere jo kortere avstand det er mellom kraftverket og forbruksstedet. Det pågår for tiden store utvidelser i den elektrokjemiske og elektrometallurgiske industri og utbygging av kraftverk til denne industri. En må også være oppmerksom på at det delvis er utenlandske selskaper, som for tiden er nokså kjølige eller reserverte for videre utvidelser i Norge, dels på grunn av visse økonomiske bestemmelser, men kanskje særlig på grunn av Norges geografiske beliggenhet. Den største kraftkrevende industri som er under utbygging, er Jernverket, som, når det blir ferdig, vil bli en av de største kraftforbrukere i landet, og jeg kan ikke unnlate å nevne i denne forbindelse at de som har skrevet og talt sterkest imot krafteksport til Danmark og for at vi må nytte kraften selv, har vært å finne blandt dem som har hatt de sterkeste reservasjoner mot reisningen av Jernverket. Noen logisk sammenheng mellom disse to standpunkter har jeg vanskelig for å finne.

Når planen forutsetter at man skal ta årskraften fra Aura, så reises naturlig spørsmålet: Blir det da kraft nok igjen på Sunndalsøra til stedlig, kraftforbrukende industri? Til dette må en svare et absolutt ja. Ved utbyggingen av det trinn i Aura som nå pågår, regnes med at til alminnelig forbruk i Møre, Romsdal og Trøndelag vil forbruket i løpet av 10 år stige til ca. 670 millioner kWh., som skal dekkes fra Aura. Den beregnede kraftlevering til Danmark forutsettes å være 240 millioner kWh. årskraft. En skal være merksam på at overføring av kraft fra Aura begrenses av overføringskapasiteten på linjen Vinstra-Oslo, idet denne kraft kommer på toppen av det som skal overføres fra Vinstra. En får således en større maskininstallasjon i Aura enn den som i realiteten trenges til den påtenkte årskrafteksport. I den utstrekning linjen kan overføre mere energi, og kraften ikke trenges på Sunndalsøra, vil en selvsagt nytte maskinkapasiteten. Som kjent pågår det en utredning om et aluminiumverk på Sunndalsøra. Om en regner med et aluminiumverk på henimot 50 000 tonn, oksydfabrikk og andre

nødvendige bedrifter i sammenheng med dette, vil det kreve omkring 1,2 milliard kWh. Tilsammen skulle dette kreve 2,1 milliard kWh. fra Aura. Aura vil i samkjøring med Mardøla og andre vannfall i området som det vil være naturlig å bygge ut, kunne gi en totalytelse på ca. 3 milliarder kWh. nyttbar kraft på Sunndalsøra og i Auras forsyningsområde.

Får vi mer kraft til disposisjon i tiden fremover om vi ikke går med på dette prosjekt? Det må etter mitt skjønn besvares med nei. Det vil ikke bli mer kraft disponibel i Norge uten ved nye installasjoner og ved en videre utbygging av vårt samkjøringsnett. Våre egne økonomiske krefter er anspent til det ytterste for å klare den utbygging av verker og ledningsnett som nå pågår. Det gjelder ikke bare staten, men også fylker, kommuner og kraftlag. Jeg antar at det vil holde hardt å kunne klare det tempo i årene fremover som vi har hatt etter krigen, såfremt man ikke kan regne med kapitaltilførsel utenfra. Forutsetningen for å holde programmet er at vi kan opprettholde og øke vår eksport eller valutasparende produksjon for å sikre nødvendig import av det som trenges til landets elektrifisering. Selv om vi kan øke vår produksjon av materiell og maskiner for kraftutbyggingen, må mye kostbare råvarer og halvfabrikata og dels ferdigvarer importeres.

Når en skal vurdere den foreliggende plan ut fra norske interesser, så er det særlig en sak jeg vil fremheve betydningen av. Det gjelder den utbygging av vårt linjenett som man ved planen vil kunne gjennomføre. Det å få en sambandslinje mellom Østlandets samkjøring og Trøndelag og Møre-distriktet, er av fundamental betydning for vår elektrisitetsforsyning i sin alminnelighet. Den er viktig av militære grunner. Den åpner muligheten for utnyttelse av det varierende nedbørsforhold i de ulike deler av landet, øker muligheten for større utnyttelse av maskininstallasjonene og vil være en forsikring for forsyningene i tørkeperioder i det enkelte distrikt. Ringlinjen ved Oslo er også av den aller største betydning for å kunne utnytte kraftproduksjonen i kraftverkene og er nødvendig for overføring mellom verkene øst og vest for Oslo. Den nye linje gjennom Østfold åpner muligheten for bedre å forsyne industrien i ytre Østfold som har for lite kraft. I forbindelse med dette er det grunn til å nevne at i årene 1947, 1948 og 1949 har man innenfor Østlands-samkjøringen hatt et gjennomsnittlig produksjonstap på 100 millioner kWh. årlig i forhold til den vannmengde og maskinkapasitet som har stått til disposisjon. Årsaken er mangel på nødvendige overføringslinjer, svakt nett og dels også manglende installasjoner i industrien for utnyttelse av all sommerkraften der. I inneværende produksjonsår, 1949-50, antas at produksjonstapet kan gå opp i 150 à 200 millioner kWh. av samme årsaker som nevnt ovenfor. Det svarer til henimot en tredjepart av det kraftkvantum som det er tale om å eksportere. Hele dette forhold viser oss den betydning overførings- og samkjøringslinjene har, og den betydning det vil kunne få å ha en ventil utad for salg av disponibel

kraft. Når Aura er valgt som kraftkilde for årskraftleveringen, så må det også sees i sammenheng med at på denne måten kunne en få ført fram den kostbare sambandslinjen mellom Østlandet og Møre-Trøndelag som vi ellers ikke har mulighet for å føre på programmet på flere år.

Det er uten videre klart at gjennomføringen av dette prosjekt vil måtte medføre en viss belastning på vårt arbeidsmarked. I første omgang vil hovedoppgaven bli å løse de teknisk-juridiske og administrative spørsmål. I første rekke vil Hovedstyret og til en viss grad departementet få økt arbeidsbyrde. Det anleggsarbeid som kommer først på tale, blir overføringslinjen fra Ulven til grensen, som etter planen skal utføres under svensk teknisk ledelse. Vi skal skaffe arbeidskraft til linjerydning m.v. og til installasjonene i Solbergfoss. Men særlig omfattende byggearbeider blir det ikke på flere år. Når det gjelder Aura, så er det meningen først å bygge ferdig den del av stasjonen som skal skaffe kraft til distriktet. Installasjon av maskinene i Aura og linjen Sunndalsøra-Vinstra vil først kunne påbegynnes om 2 à 3 år, når anlegg og installasjon for distriktets forsyning er ferdig. Maskinene i Nore kommer etter det tidspunkt. Foruten linjebyggingen blir det vesentlig montasje i Aura. Ringledningen rundt Oslo blir et krevende anleggsarbeid. Den burde bygges raskest mulig, ikke bare av hensyn til denne sak.

Det er komiteens forutsetning at den belastning som prosjektet vil medføre for vårt arbeidsmarked, skal søkes oppveiet ved at dansk faglært arbeidskraft skal stilles til disposisjon for de av våre verksteder som lager vannkraftmaskineri. Det gjelder særlig Kværner, Norsk Elektrisk & Brown Boveri, Per Kure og kanskje i en viss utstrekning National Industri og andre. De nevnte bedrifter har viktige leveranser til den norske kraftforsyning og har ordrer for 4-5 år, så leveringsfristene er meget lange. Kværner regner med at hvis de kan skaffe 60-70 mann til, skulle de kunne øke sin turbinproduksjon med 30 pst. eller ca. 50 000 hestekrefter pr. år. Kværner har et program som er belagt til 1956. Per Kure trenger 60 mann nå og 30-40 mann senere for å kunne sikre transformatorleveransen. NEBB kan foreløpig ta bare et mindre antall arbeidere. Hovedhensikten med denne innsats av dansk arbeidskraft ved de nevnte bedrifter er å sikre leveransefristene og om mulig fremskynde leveransene til de norske anlegg som skal dekke vår egen forsyning. Situasjonen for transformatorleveransene er særlig prekær, og de sakker mer og mer akterut. Det er av den aller største betydning for utbygging av vårt ledningsnett til den alminnelige forsyning og til industrien, at transformatorproduksjonen kan økes. Jeg kan nevne som eksempel at en stor viktig bedrift har hatt driftsstans ganske nylig på grunn av mangel på transformatorreserver, og det kan være fare for at viktige kraftutbygginger blir forsinket av samme grunn. Det er også store eksportmuligheter

for transformatorer, turbiner m.v., hvis vi bare kunne skaffe dem.

Jeg undervurderer absolutt ikke vanskelighetene med å skaffe passende kvalifisert dansk arbeidskraft, og det største problem er selvfølgelig underbringelsen i Norge over 3, 4, 5 år. Men jeg anser dog ikke oppgaven for å være større og vanskeligere enn at man kan løse den, hvis man for øvrig finner å kunne gå inn for dette prosjekt. Det er forutsetningen at de faglige organisasjoner av arbeidere og arbeidsgivere i begge land sammen med bedriftene og offentlige myndigheter samarbeider om løsningen av denne del av oppgaven.

Om man ser på arbeidskraftproblemet på lengere sikt, så vil det bli av helt underordnet betydning. Når anleggene er ferdige, vil det vel ikke trenges mer enn 10-20 mann for å sikre denne kraftleveransen. Om en sammenlikner dette antall arbeidere og funksjonærer med den netto-eksportverdi på 10 millioner som jeg nevnte før, synes jeg dette kan være et skole-eksempel på hvordan man med stor kapitalinnsats og med liten fysisk ytelse kan skaffe seg en langsiktig valutainntekt. Det er vel den største eksportverdi pr. beskjeftiget som i det hele tatt kan oppvises.

Når man skal vurdere prisen, ligger det i sakens natur at man sett ut fra norske interesser vil ha mest mulig betaling, og at man synes at prisen er lav. Og det motsatte gjør seg selvfølgelig gjeldende fra dansk side. Om vi sammenlikner prisen målt fra Ulven, 2,5 og 2 øre, med den pris staten får for sin kraft i Østlandsområdet, 1,17 øre for årskraft og 1 øre for spillkraft - mener vi at prisen kan godtas, særlig når dette ses i sammenheng med at det er forutsetningen at omlag halvparten av anleggskostnadene skal ytes som gave av Marshall-midler. Prisen levert Kjøbenhavn vil inklusive overføringsavgift og effekttap med 3,15 øre, alternativt 3,35 øre, bli avhengig av i hvilken utstrekning Marshall-gave kan fåes til ledningen fra Ulven til grensen. Det som danskene legger til grunn for sin vurdering av prisen, er nokså meget bestemt ut fra hvordan de ser på kullprisene, og danskene regner med fall i disse. Med en pris på kr. 50 for støvkull regner danskene med å kunne skaffe tilsvarende tilleggskraft for 3 øre. I dag koster disse kull 55 kr. pr. tonn. I interne norske vurderinger av sakkyndige regnes det med at hvis en skulle se på det ut fra rent forretningsmessige hensyn, ville det ikke være særlig regningssvarende om prisen blir noe særlig over 3,5 øre, levert Kjøbenhavn. Marginen er således ikke særlig stor. En sammenlikner da ikke med hva kraften koster i dag fra de gamle, urasjonelle kraftverker, men sammenlikner med hva de nye kraftverk i Danmark kan produsere for, og særlig med de kraftverker som kan drive kraftproduksjon kombinert med å yte varmeenergi. En må ta i betraktning at kullkraftverkene kan bruke meget billige kull. Nå, det er vel ingen gitt å kunne si hvilken kullpris man kan regne med i årene fremover.

Sakkyndige regner med et visst fall, men ingen tror vel på at man kan komme tilbake til mellomkrigsårenes kullpris.

En forutsetning må etter min oppfatning være til stede for at en skal kunne gå inn for dette prosjekt, og det er at begge land må se at de har en direkte eller indirekte økonomisk fordel av at prosjektet gjennomføres. I motsatt fall kan en risikere å få 25 års surhet og ergrelse over at en har inngått en kontrakt som en ikke har noen fordel av.

Når en skal vurdere den opposisjon mot prisen som er kommet til uttrykk i Danmark, hvor de søker å redusere betydningen av prosjektet for dansk økonomi, må en se dette i sammenheng med de oppdrevne forventninger som dansk presse har vært årsaken til. Allerede høsten 1948 ble det i dansk presse gitt uttrykk for muligheter for en kraftleveranse, som hverken i mengde eller pris sto i noe rimelig forhold til de faktiske forhold. Dels må en også ta hensyn til at de danske elektrisitetsverker ikke er statlige, men kommunale og i visse fall private eller andelslag i en eller annen form, og en må da bedømme deres reaksjon ut fra kjøperens direkte interesse. Det kan også være at de vil søke å presse mest mulig av den økonomiske risk over på den danske stat i form av garantier. Det er fra dansk hold regnet med en viss garanti fra den danske stats side når det gjelder kullprisenes utvikling i forhold til den foreslåtte pris.

Norges rett til å redusere leveransen når rasjonering må gjennomføres, svekker selvsagt til en viss grad den økonomiske fordel, sett med danske øyne. Dette gjør det mer nødvendig enn ellers å opprettholde maskinreserver i danske kraftverker. På den annen side er det en åpenbar dansk interesse i å sikre seg denne forbindelse, både fordi den gir danskene mulighet for å kunne stanse enkelte verker for reparasjoner m.v. når de norske leveransene er størst, i ferien osv., og fordi den under visse forutsetninger vil sikre en leveranse under tider hvor det er vanskelig å skaffe kull, og jeg tror at de danske myndigheter ikke legger minst vekt på denne side av saken, at den kan regnes som en viss forsikring under avsperringsperioder. I den mon leveransen kan økes, vil selvfølgelig den midlere kraftpris i Kjøbenhavn falle, idet overføringsutgifter og generalomkostninger vil reduseres forholdsvis.

Det hadde vært ønskelig at den danske regjering på en sterkere måte enn hva hittil har skjedd, hadde funnet å kunne gi uttrykk for sin mening offentlig. Jeg uttalte under en konferanse i Kjøbenhavn den 30. og 31. januar i år med den danske samferdselsminister, som denne sak sorterer under, at det hadde vært ønskelig at den danske Riksdag hadde gitt sin prinsipielle tilslutning til planen før den eventuelt skulle legges fram for det norske Storting. Han viste til at etter gjeldende konstitusjonelle regler i Danmark var det ikke mulighet for å høre Riksdagens mening uten gjennom lovforslag eller ved interpellasjoner. Han meddelte at det var deres mening å legge saken fram for Riksdagen så snart den norske godkjennelse forelå. Jeg anførte mot dette at det var lite

tilfredsstillende, sett ut fra norsk syn, og at dette sikkert ville komme til å vanskeliggjøre sakens gjennomføring i Norge, idet man ikke bestemt kunne si hvorvidt planen ville bli godtatt av den danske Riksdag eller ikke. Minister Petersen presiserte til slutt sterkt at vi måtte søke å finne fram til en positiv løsning av denne sak.

Den norske interesse for saken ligger, som jeg før har nevnt, i muligheten for å få samkjøringslinjer som vi ellers ikke kan få på år, at vi får en større maskininstallasjon og derfor et bedre apparat for vår egen kraftforsyning med større nytteeffekt av våre verker, en bedre utbygging av vår kraftforsyning uten kapitalutlegg fra norsk side og ved leveranser å kunne betale nødvendige lån, og at alle disse anlegg om 25 år er norsk eiendom, i realiteten uten utlegg. Kontrakten forutsettes å løpe ut året 1978. Hvis en av partene ønsker ny kontrakt om levering av elektrisk energi, forutsettes at der søkes forhandlinger 5 år før kontrakten løper ut.

Om man ser denne planen under hensyntagen til det anstrengte arbeidsmarked vi nå har, kan det sies at den kommer på et noe for tidlig tidspunkt. Etter min oppfatning vil hovedtyngden av arbeidet komme først om et par år, og ingen vet hvorledes arbeidsforholdene da kan ligge an. Men om en ser dette i sammenheng med vår utenrikspolitiske stilling, kan det være at vi trenger dette prosjekt å kunne vise til. Norge betraktes i dag både i Danmark og Sverige, og dels også innenfor Marshall-organisasjonen, som et land der er lite villig til å samarbeide om løsningen av aktuelle økonomiske spørsmål. Det er nok å vise til diskusjonen om tollunion, frigivelsen av handelen m.v. Jeg har ikke hermed villet si at denne kritikk overfor Norge er berettiget, eller at vi kunne inntatt noe annet standpunkt; jeg bare nevner de faktiske forhold slik som de kommer til uttrykk i andre land.

Det er ikke noe *nytt prinsipp* i norsk kraftverkspolitikk som her foreslås. Etter anmodning av den danske regjering ble det allerede i 1920 ved kgl. resolusjon oppnevnt en mannsterk komite for å utrede spørsmålet om krafteksport til Danmark. Liknende komiteer ble oppnevnt i Danmark og Sverige. Disse komiteer arbeidet med spørsmålet i flere år. Krafteksportkomiteen av 1920 foreslo i 1925 at man skulle få vedtatt hensiktsmessige lovregler med sikte på krafteksport i større omfang. Dette resulterte i at konsesjonsloven, ervervsloven, i 1931 fikk en ny bestemmelse om krafteksport i paragraf 23 a. I denne paragraf åpnes det adgang for Kongen til å gi tillatelse til utførsel av elektrisk energi på inntil 3 000 kW. Er det tale om større kraftmengder eller at betydelige interesser står mot hinannen, bør tillatelsen ikke gis før saken har vært forelagt Stortinget.

På grunn av depresjonen i 20-årene meddelte Danmark til slutt at det den gang ikke kunne motta kraft, og komiteens arbeid ble innstilt.

Stortinget bevilget forøvrig et beløp i 1947 for bygging av overføringslinje til Sverige. Jeg ønsker å understreke

disse ting, fordi det i pressen, og også under trontaledebatten, har vært antydnet at Regjeringen har gått utenfor sitt myndighetsområde ved å oppta disse forhandlinger.

Eksport av elektrisk energi tærer ikke på våre naturrikdommer så lenge nedbørsforholdene ikke endres i særlig grad, og en krafteksport av den størrelsesorden det her er tale om, kan ikke sies å være særlig stor i forhold til vår totale kraftproduksjon og våre vannressurser. Det er klart at de som fremdeles må bruke parafinlampe eller har liten dekning av elektrisk energi, har lett for å se sine egne kraftproblemer i forhold til den påtenkte kraftlevering til Danmark. Objektivt bedømt er det ikke noen sammenheng mellom disse spørsmål, uten for så vidt som denne kraftlevering er et bidrag til å styrke vår utenriksøkonomi og derved gir oss større muligheter for å skaffe elektrisk kraft til de strømløse eller strømfattige distriktene. Forøvrig viser jeg til hva jeg uttalte under trontaledebatten om hvordan disse forhold nå lå an.

Marshall-misjonen har alltid vært interessert i utnyttelsen av den norske vannkraft og har vist stor interesse for den her foreliggende plan, og en kan vel regne med dens fulle støtte for å få den nødvendige valuta. Det samme er tilfelle i E.C.A. i Paris hvor der, som nevnt, er avsatt midler til interstatlige prosjekter.

På rådsmøtet i Paris 1. november 1949 talte sjefen for Marshall-administrasjonen, Paul Hoffman, om de viktigste oppgaver for å løse Europas økonomiske problemer, og mulighetene for fortsatt Marshall-hjelp. I tilslutning til Hoffmans tale avga den danske utenriksminister en uttalelse på vegne av de tre skandinaviske lands delegasjoner. Han viste blant annet til de forhandlinger som pågikk om en tollunion og om mulighetene for et felles kraftprosjekt.

Da man anså at det ville være av den største betydning at man overfor Kongressen i USA kunne vise til konkrete planer for interstatlige prosjekter, når den skulle begynne forhandlingene om neste års Marshall-hjelp, ble den nordiske kraftplan gjennom minister Skaug i Paris på vegne av de tre land sendt OEEC i Paris til orientering, og med henvisning til den uttalelse som den danske utenriksminister hadde gitt på rådsmøtet.

Den 2. februar sendte Danmark en supplerende rapport til OEEC om den danske kraftforsyning. I denne tilleggsmeddelelse reduseres betydningen av den skandinaviske kraftplan ganske sterkt når det gjelder å spare nye kraftverker og installasjoner i Danmark.

Den 8.-10. februar holdtes møte i Paris av OEEC's elektrisitetskomite. Sammen med andre kraftverkprosjekter ble den nordiske plan gjenstand for en foreløbig drøftelse og tilrettelegging. En kan således regne med en rask behandling når den formelt tas opp.

Det ble opplyst i komiteen at hverken den norske eller den danske regjering ennå hadde tatt standpunkt til saken.

Man kunne derfor ikke gå til noen avsluttende behandling på det tidspunkt. Nå ble imidlertid situasjonen den at kraftverkeksperterne innenfor ECA har tatt opp den danske argumentasjon om prisen og de forholdsvis små fordeler denne plan gir Danmark i form av reduserte nyinvesteringer i kraftverk. Det er kommet til uttrykk, at om man ved en betydelig redusert investering kan skaffe Danmark tilstrekkelig kraft ved å bygge ut kullkraftverkene, så er det en riktigere investering. En kunne kanskje imøtese en viss drakamp mellom de forskjellige interesser innenfor ECA om spørsmålet.

Den 23. februar ble det holdt et helt uformelt møte i Paris. Her deltok representanter fra Norge, Danmark og Sverige, og tekniske kraftverkeksperter fra ECA i Washington og Paris, og blant mange andre president Trumans spesielle representant i Paris. Saken vies altså stor oppmerksomhet. Det ble presisert at møtet var helt uformelt for å få de opplysninger ECA i Paris trengte for å kunne legge saken fram i Washington. Særlig diskuterte man investeringsproblemet i den foreliggende plan kontra kullkraftverk i Danmark, og hvilken kullpris en måtte regne med for å oppnå balanse. Danske representanter mente en kunne klare balanse med en kullpris av 53 kroner pr. tonn, USA-ekspertene antok 50-60 kroner pr. tonn. Disse kull betales for tiden med 55 kroner pr. tonn cif. Danmark. De danske representanter inntok en meget positiv holdning på dette møte.

En har inntrykk av at ECA vil gå inn for prosjektet og gi det sin anbefaling. Den endelige avgjørelse tilligger i alle tilfelle Danmark og Norge.

Under forutsetning av at de vilkår som er nevnt i rapporten og utkastet til kontrakt, kan løses med hensyn til Marshall-hjelp m.v., og under forutsetning av at man får en tilfredsstillende løsning når det gjelder pris- og indeksbestemmelser, mener jeg at Norge - i betraktning av sakens mangesidige betydning - bør ta den belastning det kan være for oss i første omgang. Jeg er også overbevist om at planen under de nevnte forutsetninger vil gi oss store fordeler. Jeg finner å kunne trekke denne konklusjon:

Våre vannkraftressurser er så store at de ikke kan bygges ut og nyttes i Norge i overskuelig fremtid, antagelig ikke i dette århundre, med den befolkning som kan påregnes og den kapital som kan skaffes til akseptable vilkår. Av forsyningsmessige grunner i Norge skulle det derfor ikke være noen prinsipielle betenkeligheter ved å gå inn for krafteksport til Danmark.

Det foreliggende prosjekt vil, alle forhold tatt i betraktning, måtte bety en belastning på vårt arbeidsmarked. Det kan bety en viss forskyvning av andre arbeidsoppgaver, men en heldig løsning med dansk faglært arbeidskraft til våre verksteder kan heller fremskynde enn forsinke vårt eget elektrisitetsprogram. Kapitaltilførselen vil gi oss installasjoner og ledninger som ikke kan påregnes på mange år, og som derved øker nytteverdien av en stor og viktig del

av vårt kraftforsyningsapparat. En sikrere kraftforsyning til eget bruk vil faktisk stå til disposisjon i det berørte leveringsområde.

Ved helhetsvurderingen av denne kraftplan må en også se den som et ledd i eller et bidrag til det nærmere økonomiske samarbeid som søkes utviklet i Skandinavia og Vest-Europa, et samarbeid for bedre utnyttelse av produksjonsmuligheter og ressurser, som utvider grunnlaget for landenes næringsliv og øker mulighetene for løsningen av deres økonomiske problemer. Det ligger i Norges interesse etter evne å bidra til en slik utvikling.

Hambro: Jeg vil gjerne spørre hvorfor dette møte holdes for lukkede døre. Det inneholdes jo praktisk talt intet i det foredrag som vi har hørt, som ikke er offentlig kjent, som ikke har vært diskutert i pressen og almenheten. Er det tanken å holde det for lukkede døre for å hindre at medlemmer av Stortinget deltar i offentlige diskusjoner om disse spørsmål, eller er det tanken å hindre at de tilstedeværende redaktører skal behandle i den fulle bredde disse ting? Eller hva er meningen? Vi vil jo gjerne ha en klarhet over den eiendommelige behandlingsmåte som her er antydnet. Vi ønsker å vite hva der skal foretas i Stortinget med det foredrag vi har hørt, og i hvilken utstrekning Regjeringen mener at det inneholder momenter som ikke bør offentlig diskuteres.

Natvig Pedersen: Da Regjeringens meddelelse om at den ville gi en orientering, en redegjørelse om dette spørsmål, forelå i presidentskapet, ble det enstemmig besluttet i presidentskapet å tilrå at denne redegjørelse ble gitt for lukkede dører. Hr. odelstingspresident Hambro var riktignok ikke til stede på det møte, men han kjente til, hadde fått opplysning fra meg om, hva som skulle behandles på det møtet.

Grunngiinga for denne tilråding er vel i virkeligheten nokså klar og enkel. Det dreier seg om forhandlinger som har pågått med andre land om et ganske viktig og vanskelig spørsmål. Det dreier seg om forhandlinger som eventuelt skal fortsettes, med tanke på å føre dem fram til en avtale med andre land. Det var naturlig å regne med at denne redegjørelse ville føre til et ordskifte i Stortinget, og spørsmålet var da om man skulle kunne føre et slikt ordskifte helt fritt innenfor Stortinget i første omgang, uten tanke på at man ved at synsmåter og argumenter ble kunngjort på dette tidspunkt, kunne komme til å skade de videre forhandlinger og dermed skade norske interesser.

Det er ikke bare spørsmål om det som denne redegjørelse inneholder, men det er i like høy grad eller enda høyere grad spørsmål om det ordskiftet som eventuelt skal føres her. Det sier seg selv at dersom denne redegjørelse ikke gjør det nødvendig eller ønskelig med noe videre ordskifte, så vil selvsagt spørsmålet melde seg om redegjørelsen eller de deler av den som presidentskapet etter konferanse med departementet finner det riktig å offentliggjøre, kan offentliggjøres. Men

det råd som presidentskapet er fremkommet med, og som er fulgt her, at en foreløpig gir redegjørelsen for lukkede dører, tar jo sikte på først og fremst et eventuelt ordskifte her i Stortinget om denne sak.

Utheim: Jeg går ut fra at den redegjørelse vi har fått i dag, blir utlagt til behandling i et senere møte. Det er et meget stort og viktig spørsmål som her er reist, og det må være anledning til å få debattert denne sak her i Stortinget allerede på det nåværende tidspunkt. Jeg er enig med hr. Hambro, og jeg ser ikke noe hensyn som skulle gjøre at vi skulle føre disse diskusjoner for lukkede dører. Det har vært meget omtalt i pressen hele dette problem som her er reist. Jeg tror det vil være det beste for alle parter om den diskusjon som kan føres, føres for åpne dører.

Men det var en ting jeg ville få lov å nevne i forbindelse med redegjørelsen. Jeg finner grunn til å spørre den ærede statsråd: Har denne store og viktige sak vært forelagt Hovedstyret for landets elektrisitetsvesen? Jeg har hørt rykter i begge henseender i så måte; hvordan det faktiske forhold er, vet jeg ikke. Er det så at det foreligger en uttalelse fra Hovedstyret for Vassdragsvesenet i spørsmålet - ryktet sier også at det er dissens i spørsmålet -, må selvsagt disse opplysninger forelegges oss når vi skal diskutere denne sak her i Stortinget.

Hambro: Jeg er lett beveget over den angst president Natvig Pedersen har for at Stortingets representanter skal uttale seg på en slik måte at det kunne skade norske interesser i denne sak. Hvis stemningen i denne sal og i landet er slik at der er folk som er meget sterkt imot dette, må de ha den fulleste adgang til å uttale det. Men under forutsetning av at denne sak blir utlagt for å behandles i et senere møte, skal jeg ikke komme nærmere inn på spørsmålet om offentliggjørelse før det møte avholdes.

Jeg gikk jo ut fra, da presidenten nevnte dette for meg, at det vi i dag skulle få en redegjørelse for - som det heter på kartet: «om de førte forhandlinger og den foreliggende rapport» -, det var ting som ikke egnet seg til offentlig diskusjon, opplysninger fra Danmark og eventuelt fra Paris, som almenheten ikke kjente, og som var av en særlig diskresjonær art. I stedet har vi fått et langt foredrag, med polemikk mot pressen og mot talere under trontaledebatten og med en voldsom argumentasjon, men meget lite om de internasjonale forhold, før i de siste bemerkninger som falt.

Jeg nærer ingen frykt for at Stortinget vil gå til en diskusjon for åpne eller for lukkede døre angående denne sak, som kan skade berettigede norske interesser, men jeg skal vente med ytterligere bemerkninger om det, inntil vi har fått denne sak behandlet for lukkede døre. Presidentskapet vil jo da ha det i sin hånd å komme med de forslag som måtte være nødvendige, og eventuelt sammen med departementet å foreta

den utrensning som måtte synes å være ønskelig, om jeg enn alltid stiller meg noe skeptisk til den art av sensur.

Torp: Jeg synes ikke det er det grann overraskende at en sak som denne forelegges i et lukket møte. Det som igrunnen overrasket meg, var at hr. Hambro, som selv er medlem av presidentskapet, ikke var klar over hvorfor det ble gjort, men det må jo bli en sak mellom hr. Hambro og presidentskapet. Det er presidentskapet som i første hånd skal legge til rette sakene for Stortinget, og så vidt jeg oppfattet det da jeg kom her i dag, forelå en slik innstilling fra presidentskapet. Jeg synes derfor hr. Hambro bør gjøre opp det spørsmålet med presidentskapet i samlet møte der. Når det gjelder pressen, synes jeg også hr. Hambros uttalelse var litt eiendommelig. Hr. Hambro kjenner jo fra mange år, det vet jeg, det reglement som gjelder for pressen, og da synes jeg ikke han behøver stille å spørsmål om hvordan pressen skal forholde seg. Pressen har å forholde seg likedan denne gang som i et hvert annet tilfelle når det er et lukket møte, så lenge Stortinget og presidentskapet ikke annerledes har besluttet. Jeg går ut fra at saken blir lagt ut til behandling i et senere møte, hvor vi kan komme tilbake til disse ting og det som da foreligger.

Utheim: Jeg ville gjerne få vite om denne sak har vært forelagt Hovedstyret, slik at vi i tilfelle kunne få oss forelagt resultatet av forhandlingene der når vi skal behandle denne sak i Stortinget.

Statsråd Evensen: Jeg vet ikke om hr. Utheim var til stede da jeg holdt mitt foredrag i trontaledebatten, for da sa jeg at komiteens rapport var sendt Hovedstyret og andre meningsberettigede organisasjoner og institusjoner til uttalelse. Det er ikke Hovedstyrets innstilling som skal behandles her i dag eller Regjeringens innstilling. Det som jeg er anmodet om å gjøre, er å gi en redegjørelse om de førte forhandlinger og om den foreliggende rapport vedrørende krafteksport til Danmark. Det er ganske klart at en plan som denne, som enhver sak som vedrører elektrifiseringen og kraftutbyggingen, skal behandles av Hovedstyret. Hovedstyret har også behandlet planen, og likeså de andre instanser, Samkjøringen, Elektrisitetsverkens landssammenslutning m.v. Saken vil i sin tid komme til Stortinget, enten i form av en proposisjon, hvis saken blir fremmet, eller i form av en melding.

Moseid: Jeg forstår det så at Regjeringen har ønsket at denne meddelelse skulle gis i lukket møte, og da må en foreløpig iallfall bli stående ved det.

Når det gjelder selve saken, er det jo første gang Stortinget har fått en redegjørelse om dette spørsmål, som inneholder så vidtrekkende og omfattende problemer både av prinsipiell, finansiell og næringspolitisk art, at det er

nødvendig for Stortinget å kunne få saken forelagt så fyldig som mulig. Det må derfor være en selvfølge at de opplysninger som ikke måtte være gitt av statsråden, men som foreligger i saken, blir fremlagt for Stortinget til behandling når spørsmålet skal drøftes her. Og det bør naturligvis være med så kort varsel som mulig.

Utheim: Etter statsrådets siste innlegg vil jeg i grunnen si det samme som hr. Moseid har sagt. Når vi nå skal debattere denne meget viktige sak i nærmeste fremtid, ønsker vi - jeg gjør det iallfall - å få se de uttalelser som foreligger fra Hovedstyret, som jo er vår høyeste sakkyndige instans på dette område.

Smitt Ingebretsen: Det ble sagt her at pressens forhold i dette tilfelle måtte være akkurat som når det gjaldt enhver annen sak som blir behandlet for lukkede dører, og det er selvfølgelig riktig i og for seg. Men man må også være oppmerksom på at pressen i denne sak kommer i en ganske usedvanlig vanskelig situasjon, fordi den redegjørelse som er gitt her, i alt vesentlig består av ting som er offentlig kjent på forhånd. Det blir vanskelig for pressen da å passe på at der ikke i den offentlige diskusjon omkring disse kraftspørsmål blir nevnt ting som muligens for første gang er nevnt her. Jeg må si at jeg selv personlig ikke er sikker på hva som er nevnt for første gang her, og hva som ikke er nevnt for første gang her. Det vil bli meget vanskelig for pressen å kunne fortsette den offentlige debatt etter at vi har fått denne hemmelige redegjørelse her. Jeg vil henstille at man går over til offentlig behandling av saken. Jeg kan ikke se noen som helst grunn for denne hemmeligholdelsen.

Jeg vil tilføye, at når vi nå skal behandle denne sak, må man også kjenne Hovedstyrets stilling til den. Jeg kan ikke forstå hvorfor statsrådets redegjørelse ikke også omfattet den ting, når Hovedstyret faktisk har behandlet spørsmålet, som statsråden tilføyde i sitt siste innlegg.

Presidenten: Presidenten har foreslått at saken blir utlagt for å kunne behandles i et senere møte.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Protokollen ble opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 11.25.